

SPLITSKI ZNANSTVENIK TRAJNO UPISAN U OSIJEKU

UDK: 341.462.2Piplović, S.(497.583Split)
Primljeno: 24. srpnja 2022.

dr. sc. ZLATA ŽIVAKOVIĆ-KERŽE
J. J. Strossmayera 85
31000 Osijek, HR
zkerze@yahoo.com

Ove godine Njemačka narodnosna zajednica Zemaljska udruga Podunavskih Švaba u Hrvatskoj sa sjedištem u Osijeku slavi značajan jubilej. Trideset godina kako se u Osijeku (izuzeci su 1992. i 2012. u Zagrebu, te 2002. u Požegi) organizira tradicionalni znanstveni skup *Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu*. Dio je tog značajnog jubileja i splitski znanstvenik dr. sc. Stanko Piplović koji je nezaobilazna sastavnica tog eminentnog, a unazad posljednjeg desetljeća i međunarodnog simpozija. Sudjelovao je gotovo na svim skupovima davši tako golem i trajni doprinos osvjetljavanju Nijemaca i Austrijanaca koji su svojim djelovanjem ostavili dubok trag na tlu Hrvatske, odnosno u Dalmaciji i dalmatinskim gradovima. Sva su njegova kratka izlaganja na tom eminentnom osječkom skupu objavljena u znatno opširnijem obliku u Zborniku radova s toga skupa. Tako se godimice u *Godišnjaku / Jahrbuchu Njemačke narodnosne zajednice* sustavno mogu pratiti, tj. čitati, njegovi radovi s prethodnoga Skupa.

Dr. sc. Stanko Piplović svojim je sudjelovanjem i sustavnim istraživanjima na *moto* ovog znanstvenog Skupa obradio značajne osobe austrijskoga ili njemačkoga podrijetla, koje su živjele te dulje ili kraće djelovale u Dalmaciji i ostavile dubok trag u gospodarskom, kulturnom i društvenom životu 19. i početkom 20. stoljeća tada austrijske pokrajine, a sastavnice Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Tematski se njegovi radovi u *Godišnjaku / Jahrbuchu Njemačke narodnosne zajednice*, u odmaku od 30 godina njegova sudjelovanja, mogu svrstati u nekoliko grupa.

*

Tako je ukratko opisao djelovanje austrijskog arhitekta Alfreda Kellera (Graz, 1875. – Beč, 1945.) koji je od 1911. do 1913. proputovao cijelom dalmatinskom obalom te izradio detaljne nacрте u nekoliko inačica za 5 hotela (Split, Trogir, Dubrovnik, Kotor i Makarska). I u međuratnom je razdoblju bio angažiran na nekim turističkim objektima te 20. godina 20. stoljeća u nekoliko navrata boravio u Splitu i aktivno sudjelovao na izradi Regulacijskoga plana toga grada, kao i na oblikovanju svojih građevina nastojeći se prilagoditi arhitekturi Dalmacije.¹ Na temelju sačuvanih dokumenata i relevantne literature prikazao je i doprinos njemačkog arhitekta i povjesničara umjetnosti Corneliusa Gurlitta u istraživanju i širenju znanja o spomenicima graditeljstva Dalmacije.² U zanimljivom opisu Austrijanaca istraživača Dioklecijanove palače u Splitu daje kratke biografske podatke i značenja za navedenu temu austrijskih arhitekata i profesora Wilhelma Kubitscheka, Otta Benndorfa, Aloisa Riegla, Emila Reischa i Roberta Schneidera.³ U fokusu istraživanja dr. sc. Piplovića našao se i ugledni austrijski povjesničar, arheolog i numizmatičar Josef Wilhelm Kubitschek, kojeg je zanimalo kulturno nasljeđe Dalmacije, i to od rimske provincije Dalmacije do njegova suvremenog doba. Autor članka ga je opisao i prikazao kao značajnu osobu s kraja 19. i prvih desetljeća 20. stoljeća.⁴ U radu *Austrijanci istraživači antičke Salone* prikazan je i analiziran doprinos znanstvenih ustanova u Beču koje su krajem 19. i početkom 20. stoljeća provele iskapanja i istraživanja ostataka Salone. Pri tome su dali svoj doprinos istraživači H. Käbler, A. Conze, A. Helfert, R. Schneider, E. Reisch, R. Egger i W. Kubitschek.⁵ U nastavku istraživanja austrijskih arhitekata iscrpno je prikazano značenje Wenera Schürmanna, autora prvog urbanističkog plana grada Splita.⁶

- 1 Stanko Piplović: *Dalmatinski opus arhitekta Alfreda Kellera*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 1998, ur. Renata Trišler i Nikola Mak, Osijek, 1998., 53–63.
- 2 Isti, *Cornelius Gurlitt i graditeljski spomenici Dalmacije*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2021, ur. Renata Trišler, Osijek, 2021., 203–222.
- 3 Isti, *Austrijanci istraživači Dioklecijanove palače u Splitu*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 1999, ur. Renata Trišler i Nikola Mak, Osijek, 1999., 35–45.
- 4 Isti, *Wilhelm Kubitschek i kulturno nasljeđe Dalmacije*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2008, ur. Renata Trišler, Osijek, 2008., 247–261.
- 5 Isti, *Austrijanci istraživači antičke Salone*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2009, ur. Renata Trišler, Osijek 2009., 63–81.
- 6 Isti, *Wener Schürmann, autor prvog urbanističkog plana Splita*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2012, ur. Renata Trišler, Osijek 2012., 305–322.

Prateći carsku obitelj Habsburg, dr. sc. Piplović u značenju stoljetne i duge tradicije pučke rukotvorine u Dalmaciji istražio je pokroviteljicu narodne umjetnosti Dalmacije nadvojvotkinju Mariju Josefu, suprugu nadvojvode Otta, sinovca cara Franje Josipa I. Nakon kratkih biografskih podataka, opisavši je kao *plemenitu osobu*, slijedi vrlo zanimljiv i životni opis njezinih boravaka u Dalmaciji, tj. u Dubrovniku, Splitu, Zadru i Skradinu, te njezino zalaganje za očuvanje čipkarskog obrta. Stoga je na njezin poticaj organizirano nekoliko tečajeva za djevojke po dalmatinskim mjestima i održano nekoliko predavanja. Potaknula je postavljanje izložaba čipaka i predmeta domaćeg i umjetničkog obrta, te organizirala prodaju tih vrijednih rukotvorina u visokim krugovima Beča.⁷ Kroz zanimljiv rad, naslovljen *Posjet cara Franje Josipa I. Dalmaciji 1875. godine*, uvodno dr. sc. Piplović navodi gotovo sve posjete Habsburgovaca toj sastavnici Kraljevine Hrvatske i Slavonije. Spominje cara Franju I. koji je 1818. obišao grad Split i Solin. Zanimljivi su opisi boravka 1859. na rtu Lokrumu pored Dubrovnika zapovjednika ratne mornarice nadvojvode Ferdinanda Maximilijana, brata cara Franje Josipa I., te nadvojvotkinje Marije Josefe, koja je u više navrata u Dalmaciji boravila u prvim godinama 20. stoljeća. Opisano je i proputovanje prijestolonasljednika Franje Ferdinanda i njegove supruge Sofije Hohenberg, koji su 1909. plovili Jadranskim morem privatnom jahtom *Miramare* i boravili u Omišu, Splitu, Trogiru i Dubrovniku. Preostali dio rada posvećen carskoj obitelji opširno se bavi, kako i sam naslov rada navodi, posjetom cara Franje Josipa I. Dalmaciji 1875., koji je trajao od 10. travnja do 12. svibnja te godine. Njegov posjet imao je smjernicu od Pule do otoka Visa, tj. Komiže i Visa.⁸ Prateći zanimanje carske obitelji Habsburg za austrijsku pokrajinu Dalmaciju, autor je prikazao posjet cara Franje Josipa I. ostvaren početkom 20. stoljeća. Car je tim putovanjem želio utvrditi sigurnosno stanje s obzirom na okruženje susjednih zemalja s Austro-Ugarskom Monarhijom.⁹ Nakon isticanja životnoga puta prijestolo-

7 Isti, *Nadvojvotkinja Marija Josefa pokroviteljica narodne umjetnosti u Dalmaciji*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2000, ur. Renata Trišler i Nikola Mak, Osijek 2000., 37-50.

8 Isti, *Posjet cara Franje Josipa I. Dalmaciji 1875. godine*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2006, ur. Renata Trišler Mađarić i Nikola Mak, Osijek 2006., 213-228.

9 Isti, *Posjet cara Frane I. Dalmacijom*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2016, ur. Renata Trišler, Osijek 2016., 105-126.

nasljednika Franje Ferdinanda autor se bavi njegovim posjetima Jadranu, i to kronološkim nizom od 1892. u Trogiru do 1914. kada je boravio u Rijeci. Sve te dolaske autor slijedi kroz praćenje vježbi austro-ugarske ratne mornarice.¹⁰ Zanimljivo su izneseni podaci, komentari i ocjene o znanstvenom putovanju po Dalmaciji saksonskoga kralja Friedricha II. Augusta 1838. godine.¹¹

Opisavši Josefa Strzygowskog i njegovu teoriju o umjetnosti Dalmacije, hrvatskoj je javnosti razotkrio dr. sc. Piplović jednog od vodećih austrijskih teoretičara umjetnosti, koji je veliku pozornost posvetio graditeljskom nasljeđu Dalmacije, tumačenju i genezi pojedinih pojava i njegovih oblika.¹² U širokom spektru svoga istraživanja kao znanstvenik i istraživač grada Splita, dr. sc. Piplović usmjerio se na izložbe njemačkog slikara Rudolfa Bunka priređene u Splitu, i to od prve samostalne izložbe 1940. do posthumne retrospektivne priređene 1997. uoči 90. obljetnice umjetnikova rođenja. U ovom je radu sažeto spomenuto i Bunkovo djelovanje u Splitu kada je od 1945. do 1964. radio kao scenograf u mjesnom Narodnom kazalištu.¹³ Izložbe njemačkih i austrijskih slikara međuratnog razdoblja priređene u Splitu prati autor od 1923. godine, kada je svoje radove izložio njemački slikar iz Münchena Hermann Ebers, do 1940. kada je gotovo 700 posjetitelja pogledalo izložbu njemačke litografije pod naslovom *Jedno stoljeće njemačkog slikarstva od romantike do danas*.¹⁴ Opisujući život i djelovanje osoba s područja Dalmacije, dr. sc. Piplović pozabavio se i austrijskim skladateljem Franzom von Suppéom i njegovom vezom s Dalmacijom (gradovima Splitom i Zadrom). Budući da znanstvene obrade s povijesnog i muzikološkog stajališta nema, ovaj je rad izvrstan temelj za temeljita istraživanja života i rada tog skladatelja.¹⁵

10 Isti, *Nadvojvoda Franz Ferdinand u Dalmaciji i Istri*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2017, ur. Renata Trišler, Osijek 2017., 203-130.

11 Isti, *Putovanje Friedricha II. Augusta Dalmacijom*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2015, ur. Renata Trišler; Osijek 2015., 151-168.

12 Isti, *Teorije Josefa Strzygowskog o umjetnosti Dalmacije*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2001, ur. Renata Trišler i Nikola Mak, Osijek 2000., 121-130.

13 Isti, *Slikar Rudolf Bunk*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2002, ur. Renata Trišler i Nikola Mak, Osijek 2002., 73-78.

14 Isti, *Izložba njemačkih i austrijskih slikara između svjetskih ratova*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2005, ur. Renata Trišler Mađarić i Nikola Mak, Osijek 2005., 79-94.

15 Isti, *Franz von Suppé i Dalmacija*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2018, ur. Renata Trišler, Osijek 2018., 283-304.

Visoke časnike Austrijske ratne mornarice opisao je na temelju podataka iz periodike 19. i početka 20. stoljeća, i to u obliku kratkih životopisa austrijskih admirala među kojima su posebice zapovjednici flote i mornarice – W. Tegethoff, Moritz Sachs von Hellenau, Maximilian Freiferr i Anton Haus.¹⁶ I opisi dalmatinskih namjesnika od 1803. do 1918. pokazali su značenje Dalmacije kao sastavnice Austrijskoga Carstva, odnosno Austro-Ugarske Monarhije.¹⁷ Uz opis značenja kontraadmirala Wilhelma Tegetthoffa i kapetana linijskog broda Maxa von Sernetzka uz planove viške luke kroz tijek ratne operacije autor je opisao pomorsku bitku pred Visom 1866. godine.¹⁸

U sklop tzv. općih tema mogu se svrstati sljedeći radovi: *C. i k. jaht klub u Puli u vrijeme austrijske uprave* u kojem je dr. sc. Piplović prikazao djelovanje snažno organizirane rekreativne i sportske pomorske nautičke organizacije u Puli na prijelazu 19. u 20. stoljeće, koja je bitno utjecala na promicanje prirodnih i kulturnih vrijednosti hrvatskoga Jadrana i na stvaranje veza stanovnika Dalmacije s Europom.¹⁹ *Rad na gospodarskom unapređenju Dalmacije na prijelazu 19. u 20. stoljeće* otkriva nepoznato gledište teških gospodarskih prilika u austrijskoj kraljevini Dalmaciji u navedenom vremenskom razdoblju. Autor i u ovom radu, kao i u svima prethodnima, svoja istraživanja temelji na brojnim arhivskim vrelima i relevantnoj literaturi navodeći velik broj Austrijanaca koji su u tom radu ostavili dubok i neizbrisiv trag.²⁰ Kroz utemeljenje, nadležnost, organizacijsku strukturu i djelovanje, sažeto je i detaljno opisana pomorska vlada u Trstu, koja je osnovana sredinom 19. stoljeća za vrijeme austrijske uprave s posebnim zadatkom glede investicijske politike izgradnje luka, uređenja morskih putova i ribarstva preko državnih proračuna.²¹ Gotovo

16 Isti, *Visoki časnici Austrijske mornarice*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2003, ur. Renata Trišler i Nikola Mak, Osijek 2003., 21-34.

17 Isti, *Dalmatinski namjesnici*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2004, ur. Renata Trišler Mađarić i Nikola Mak, Osijek 2004., 11-23.

18 Isti, *Pomorska bitka pred Visom 1866. godine*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2007, ur. Renata Trišler Mađarić i Nikola Mak, Osijek 2007., 185-205.

19 Isti, *C. i k. jaht klub u Puli u vrijeme austrijske uprave*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2010, ur. Renata Trišler, Osijek 2010., 257-276.

20 Isti, *Rad na gospodarskom unapređenju Dalmacije na prijelazu 19. u 20. stoljeće*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2011, ur. Renata Trišler, Osijek 2011., 199-227.

21 Isti, *Pomorska vlada u Trstu*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2013, ur. Renata Trišler, Osijek 2013., 319-345.

istim opisom prikazani su formiranje i izgradnja zaštićene pomorske utvrde za stacioniranje austro-ugarske ratne mornarice u zaljevu Boke kotorske u drugoj polovici 19. stoljeća,²² kao i austrijske vojarne na Gripama u Splitu.²³ Autor je na temelju sačuvane opsežne arhivske dokumentacije, službenih godišnjih šematizama, regulative iz 19. stoljeća i periodike dao pregled i analizu dugotrajnog postupka i organizacije uspostave prvog stabilnog katastra i zemljišnika Dalmacije.²⁴

***

Izlaganja splitskog znanstvenika dr. sc. Stanka Piplovića u proteklih 30 godina na znanstvenom skupu *Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom skupu* u Osijeku te objavljivanje tih izlaganja u obliku izvornih znanstvenih radova izvrsno služe širem krugu čitatelja i znanstvenicima u boljem poznavanju značenja Austrijanaca i Nijemaca u povijesti i u kulturnoj i umjetničkoj baštini Dalmacije tijekom 19. i početkom 20. stoljeća. Svojim je radovima ovaj splitski znanstvenik šire znanstveno, ali i obično čitateljstvo poglavito uputio na do tada slabo istražene teme, osobe i zbivanja lokalne i zavičajne povijesti, pa su ovi njegovi radovi temelj i znanstvena priprema za obavljanje opsežnijih povijesnih i kulturno-umjetničkih istraživanja. Svojim neprekidnim gotovo tridesetgodišnjim sudjelovanjem na tom eminentnom tradicionalnom znanstvenom skupu splitski znanstvenik dr. sc. Piplović trajno je upisan u Osijeku kao istraživač i znanstvenik koji je svojim člancima omogućio stručnim i znanstvenim djelatnicima pronalaženje značajnih podataka za temeljitije i još bolje upoznavanje povijesti austrijske vlasti i djelovanja Austrijanaca i Nijemaca u Dalmaciji.

22 Isti, *Austro-ugarska pomorska tvrđava i ratna luka u Boki kotorskoj*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2019, ur. Renata Trišler, Osijek 2019., 357-363.

23 Isti, *Austrijska vojarna na Gripama u Splitu*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2020, ur. Renata Trišler, Osijek 2020., 213-238.

24 Isti, *Katastar i zemljišnik Dalmacije iz 19. stoljeća*, u: Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice – VDG Jahrbuch 2014, ur. Renata Trišler, Osijek 2014., 413-434.